

ВІДГУК

офіційного опонента доктора сільськогосподарських наук, доцента

БОРЩА Олександра Олександровича

на дисертацію **ПРИЙМИ Сергія Володимировича**

на тему: **«Онтогенетична динаміка, детермінація та співвідносна мінливість
росту, екстер'єру та ефективності продуктивного використання молочної
худоби»**,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Актуальність теми дослідження.

Одним з ключових елементів створення високопродуктивних стад молочної худоби є цілеспрямоване вирощування ремонтного молодняку. Якість цього молодняку визначає рівень продуктивності, стан відтворення у стаді, здоров'я тварин, їх тривалість життя та довічна продуктивність.

Основні кількісні ознаки продуктивності тварин формуються упродовж онтогенезу як результат взаємодії генотипу з умовами навколишнього середовища за певними закономірностями повторюваності, співвідносної мінливості та успадковуваності. Вивчення цих закономірностей дає можливість проводити ранній непрямий відбір і цілеспрямоване вирощування молодняку на початкових етапах розвитку.

Екстер'єрні особливості первісток є важливим показником інтенсивності їх вирощування в постембріональний період. Певний рівень кореляційного зв'язку між екстер'єрно-конституційними характеристиками тварин та їхньою живою масою, приростами, продуктивністю, відтворною здатністю і тривалістю господарського використання доводить, що лише всебічне дослідження селекційних ознак молочної худоби сприятиме підвищенню ефективності використання корів у стаді.

Зв'язок роботи з науковими програмами.

Дисертаційна робота була виконана в рамках державної програми науково-дослідних робіт Інституту розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця НААН за завданням 31.02.01.01.Ф «Дослідити генетичні закономірності успадкування та

формування фено- і генотипових селекційних ознак тварин молочних та молочно-м'ясних порід за різних методів селекції» ДР № 0121U108652.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Аналізуючи дисертацію можна зробити наступні висновки: зміст дисертації повністю відповідає обраній темі та поставленим завданням, ґрунтовно розкриваючи мету роботи, яка полягає у дослідженні чинників, що зумовлюють інтенсивність росту молодняку, формування екстер'єру первісток та їхню співвідносну мінливість з продуктивністю та ефективністю довічного використання корів молочних порід. Вибір об'єкта, предмета та методів досліджень свідчить про глибоке розуміння дисертантом досліджуваної проблеми. Здатність планувати та проводити аналітичні дослідження, інтерпретувати їх результати відповідно до сучасних рекомендацій у галузі тваринництва демонструють високий науковий потенціал С.В. Прийми. Заслугою автора є те, що дослідження проведені на великому поголів'ї худоби у господарствах з високою продуктивністю та сучасними технологіями виробництва молока. Висновки до окремих розділів чітко викладають власні думки автора та відповідають сутності розглянутих питань.

Наукова новизна роботи.

У своїй дисертаційній роботі автором одержано нові дані про онтогенетичні та селекційно-генетичні закономірності формування живої маси, статевого диморфізму, молочної продуктивності, відтворювальної здатності, тривалості та ефективності довічного використання корів вітчизняних і голштинської молочних порід. Встановлено, що у високопродуктивних стадах на формування молочної продуктивності первісток найбільше впливає приріст живої маси телиць у період інтенсивного статевих дозрівання (6-12 місяців). Автором вивчено вплив затримок росту телиць в різні вікові періоди першого року вирощування на компенсаторний ріст і подальшу молочну продуктивність, та виявлено їх негативний вплив на продуктивні ознаки корів. Встановлено, що інтенсивність вирощування у період статевих дозрівання телиць справляє найбільш помітний вплив на формування більшості промірів корів-первісток. Доведена можливість раннього добору за віком

отелення і молочною продуктивністю первісток з метою селекційного поліпшення ознак тривалості та ефективності довічного використання корів.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати досліджень за темою дисертаційної роботи впроваджені у господарствах ТОВ “Агрофірма “Світанок”” Покровського району Донецької області та СТОВ “Агросвіт” Обухівського району Київської області.

Одержані результати наукових досліджень можуть бути використані для формування високопродуктивних стад молочної худоби. Дослідженнями встановлено зв'язки інтенсивності росту ремонтного молодняку з екстер'єром і продуктивністю корів, які дозволяють проводити цілеспрямований добір у стаді з метою покращення генетичного потенціалу, племінних ознак тварин, підвищення молочної продуктивності, подовження тривалості та підвищення ефективності господарського використання. Також обґрунтовано необхідність проведення добору телиць за живою масою насамперед у період інтенсивного статевого дозрівання у віці від шести до дванадцяти місяців.

Автором самостійно проведено аналіз та узагальнення зарубіжної й вітчизняної літератури з досліджуваної тематики, визначено мету та завдання дослідження, виконано експериментальну частину роботи, статистичну обробку результатів, їх аналіз та узагальнення, а також сформульовано висновки й пропозиції. Автор підготував наукові публікації, у яких представлено основні результати дослідження.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні результати і положення дисертації викладено у 15 наукових працях здобувача, з яких 7 – статті у наукових фахових виданнях що входять до переліку, затвердженого ДАК МОН України та 8 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Вимоги МОН України щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях дотримано.

Оформлення дисертації та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота оформлена згідно з нормативними вимогами. Робота написана державною мовою, стиль викладення – науковий. Дисертація є науковою працею із науково обґрунтованими висновками та рекомендаціями

У дисертаційній роботі С.В. Прийми дотримані принципи академічної доброчесності. Дисертація написана українською мовою науковим стилем викладення. Усі результати досліджень, думки та праці інших авторів, що використовувалися, мають належні посилання на відповідні джерела.

Дискусійні питання та зауваження:

1. У таблиці 2.1. бажано вказати роки використання бугаїв-плідників у стаді ТОВ “Агрофірма “Світанок””.

2. У поясненнях до формул з визначення коефіцієнтів лактування та продуктивного використання бажано вказати значення терміну $T_{\text{дл}}$ (сторінка 67).

3. У таблицях 3.1 та 3.2 наведено показник «інтенсивність спадання швидкості росту...», а у методиці, тексті під даними таблицями та в наступних таблицях – «індекс спадання відносної швидкості росту». Бажано застосовувати однакову термінологію.

4. У матеріалах з оцінювання впливу сезону народження телиць на динаміку їхньої живої маси та приростів (сторінки 82–86) бажано було б вказати причину їх коливань у різні вікові періоди росту до 15 місячного віку.

5. На сторінках 86–90 автором доведено, що на динаміку живої маси телиць і середньодобових приростів істотно впливає рік їхнього народження. А які характерні особливості цих років (кліматичні умови, якість та кількість кормів, схеми та раціони годівлі тварин, використання бугаїв-плідників, генетичні особливості худоби, організація праці, тощо) були відмічені і чи враховувались вони під час досліджень? Чи були відмічені вказані відмінності у 2013 та 2021 році.

6. У підрозділі з вивчення впливу бугаїв-плідників на ріст та розвиток телиць (сторінки 90–105) автору бажано пояснити, як проводили дослідження з порівняльної оцінки дочок бугаїв – у різні чи одні і ті ж роки і чи не вплинув фактор умов (утримання, годівля, доїння) різних років на результат оцінювання та чи коректне таке оцінювання.

7. Автор стверджує що за тривалістю та ефективністю довічного використання корів кращими відзначаються тварини з віком першого отелення 22–24 місяці (сторінка 166). А чи враховувалась жива маса цих тварин під час осіменіння та отелення?

8. Аналізуючи вплив молочної продуктивності корів за першу лактацію на тривалість та ефективність довічного використання (сторінки 169–173), автору слід було б показати який був надій первісток по відношенню до середнього по стаду.

9. У роботі часто використовується термін «швидкість росту». На наш погляд краще було б використовувати термін «інтенсивність росту».

Вищевикладені зауваження здебільшого мають дискусійний характер. Зазначені зауваження не впливають на високу позитивну оцінку дисертації С. В. Прийми, а свідчать про її актуальність та комплексність досліджуваної теми.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Прийми Сергія Володимировича на тему: «Онтогенетична динаміка, детермінація та співвідносна мінливість росту, екстер'єру та ефективності продуктивного використання молочної худоби» за актуальністю, ступенем новизни представлених результатів, їх наукової обґрунтованості, повноти викладення в опублікованих наукових працях, рівнем виконання поставленого наукового завдання та володіння методологією наукової діяльності відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Прийма Сергій Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з

галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Офіційний опонент

Професор кафедри технології виробництва
молока і м'яса Білоцерківського
національного аграрного університету,
доктор сільськогосподарських наук, доцент

Олександр БОРЩ